Број 94. У Новом Саду, у среду 30. априла (13. маја) 1914. Година XLIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 круне и 70 потура; на четврт године 8 круна. За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: За пола године 2 кр., на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Јутарњи лист)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући Јована Т. Чавића, у главној улици бр. 6.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини јутарњи бројеви стају 10 пот.

Чек-конто 12008.

Народносна политика у Угарској.

III.

После тога, на сегединскоме сабору 21-ог јулија 1849. донет је најзад ипак један народносни закон. Тај закон гласи: „Свима народностима, које живе у границама Угарске, зајемчава се слободно развијање у следећим наредбама:

1. Државни, управни, судски и војнички званични језик остаје мађарски; за остале језике, који се употребљавају у држави, вреде следеће наредбе:

2. На општинским скупштинама свако може на своме матерњем језику говорити; језик записника одређује слободно већина.

3. На жупанијским скупштинама, сви који на то имају права, могу по својој вољи мађарски или на своме језику говорити. У оним жупанијама, у којима једна народност превазилази половину становништва, записник, ако већина жели, на томе се језику води. Дописивање међутим са владом и са другим властима бива мађарски.

4. Код поротних судова и код првостепених судова, будући да је поступак усмен, има се у 3-ој тачци изречено начело употребити.

5. Код народне страже (војске, пр. п.) командујући језик биће онај исти, на којем се расправљају општинске ствари.

6. У основним школама настава бива увек на језику општине и цркве.

7. Језик матрикула и уопште црквених ствари има увек бити језик црквене општине.

8. Своје молбе могу појединци ма којој власти по својој вољи ма на каквом језику упутити.

9. Црквени сабор православних може се сваке године сазвати и може тако слободно расправљати о свима верским и школским стварима, као остале вероисповести. У право сабора спада бирати епископе и решавати о томе питању: да ли да српски и румунски народ црквено остане заједно или да се раздвоји?

10. Цркве и школе православних уживаће све оне повластице, које држава даје црквама и школама осталих вероисповести.

11. Православни самостално управљају својим црквеним и школским закладама.

12. За православне ће се на будимпештанском свеучилишту основати теолошки факултет.

13. Именовања на сва звања и високе положаје бивају само по заслузи и способности, без икаквога обзира на народност и веру.

14. Влада се овлашћује и односно обвезује, да овим законима изражена начела спроведе.

15. Влада се овлашћује и обвезује нарочито у том погледу, да саслушавши оправдане жеље Срба и Румуна, све основане неправде даде укинути, било својом влашћу, било пред народну скупштину предложеним законским предловима.

16. Најзад се овлашћује влада потпуном влашћу да у име народа да амнестију свима онима, који за одређено време положе оружје и положе заклетву на народну самосталност.“ (Horváth Mihály: Magyarország függetlenségi harcának története. III. стр. 359.—360.)

Но на жалост, овај је доста либерални закон донесен доцкан. За измирење није било више ни времена ни прилике, јер тада, током августа месеца, мађарска револуција је била већ угушена.

Међутим народносно питање није престало бити важно по Угарску. Истина унутри у држави за време апсолутизма није се могло расправљати о народносном питању; јер крути реакционарни и бирократски систем није много марио за народносно питање. У рукама званичника и војника била је сва власт, све право, сва слобода, а они су опет били свију могућих народности, па стога нису много ни питали за народносне разлике. Званични језик је био немачки, а германизација је текла на свима странама. Разуме се, свима је било јасно, да се то стање неће моћи одржати и да ће се прилике у Угарској морати променити. И природно, сви су увидели да се народносно питање мора на првом месту решити. И мађарски изгнаници, а нарочито Кошут, тражили су сада везе и споразума са народносним политичарима. Мађари су тада били вољни, да даду народностима многе уступке и повластице.

Кошут је 1851. године био спремио овај план за решење народносног питања:

„Општина одређује свој званични језик, на њему подноси своје извештаје, дописе, молбе влади и сабору и на истоме прима одговоре. Наставни језик истоветан је са званичним језиком општине. У ствари општинских школа не може се умешати ни жупанија, ни влада, ни законодавство.

Жупанија на првој седници после избора имаће да одреди свој званични језик. На томе ће се језику дописивати са владом, на томе ће примати од владе одговоре и наредбе. Чиновници примају упутства од скупштине и њој су одговорни. Свака је жупанија дужна барем једну школу да подигне. Наставни језик одређује жупанија.

Законодавно тело (сабор) на онај начин, као општине и жупаније, одредиће свој расправни језик.

С погледом на војништво припадници сваке жупаније спојиће се у пукове, који се имају назвати именом своје народности и своје жупаније, н. пр. бачки I-и мађарски или немачки, српски и т. д. батаљон. О народној војничкој ношњи бринуће се жупаније“. (Hentaller Lajos: A baltavári szüret.)

Мађар о Италији.

Један мађарски политичар, који има интимних веза са краљевином Италијом, тврди, да ће Италија у сукобу Тројног

ПОДЛИСТАК.

РЕФОРМЕ У НАШЕМ ПОЗОРИШТУ.

Дакле доле са оперетом, јер је то једини спас нашем позоришту!

А зашто?

Из материјалних разлога, да се постигне равнотежа у буџету и избегне дефицит тиме, што ће се оперетно особље отпустити и тиме плате особља умањити.

А зар ће приход остати исти кад се укине оперета?

Узмимо за пример Вуковар. У Вуковару је скупљено по представи претплате 270 круна, а то само зато, што смо претплатницима гарантовали да ће се најмање пола оперета у претплати давати, јер иначе не би ни половицу претплате скупили. Осим претплате падало је на благајни, кад се оперета давала 200—300 круна, а кад се драма давала ни 100 круна, а о томе је и пријатељ др. Ђура Трифковић осведочен, да би позориште у Вуковару без оперете имало 3—4000 круна дефицита, а овако је прошло без дефицита.

А колико би се уштедило на гажама оперетског особља у Вуковару за 19 дана? Највише 500 круна, јер како се мисли и даље давати комади са певањем, мора бити и певача и кор и оркестар, јер тек не мисли ваљда давати: „Коштану“, „Дивљушу“ и т. д., уз пратњу — хармонијума, а да у кору драмски јунаци и јунакиње певају.

Рећи ће ми се, једини је Вуковар, који без оперете не може примити наше позориште, но није тако. Ту је и Земун, Суботица, па и Нови Сад, а и остала места, у којима је уметна песма, ма и лакше врсти, постала опште добро и где позориште мора да рачуна и на страну, а не само на српску публику.

Али што је главно, сама драма тражи, да се оперета даље одржи. Данас даје наша дружина недељно седам представа, а не као некад четири. Питам ја, може ли драмско особље издржати тај силан напор ако нема оперете да га одмене? Не може. И баш најбоље наше драмске снаге би се морале за годину дана истрошити и физички упропастити.

Ако се оперета укине, неће моћи наше позориште нека места посећивати, па ће у појединим местима морати дуже остајати, а хоће ли то моћи публика у тима местима издржати?

Зато нека још једанпут добро размисли и позоришни одбор, сме ли оперету напустити?

Друго је важно питање: управа.

Сад управљају нашим позориштем и Динић и Спасић и Крањчевић и сваки поједини члан позоришног одбора, и месни позоришни одбор, и нико не зна тачно свој делокруг, унаша се у туђ делокруг и тако се ствара хаос, а отуда велика и материјална и морална штета по позориште.

Тврди се, да је позориште имало до сада рђаво искуство са сталним управитељем и да зато не треба сталног управитеља него овако да сви управљају, а не стручан редитељ.

Криво се чини бившим управитељима, јер је моје уверење, да је више кривице било до неодређеног туторства чланова позоришног одбора над управитељима него до самих управитеља, јер док су управитељи уживали благоволење главних чланова позоришног одбора, ишло је све да не може бити лепше, и управитељи су били златни, а чим су се замерили, нису вредили ништа.

Држим да треба поставити сталног управитеља на дуже време са потпуном самосталношћу и дати му потпуно одрешене руке и у административним и у уметним питањима, те тражити од њега пуну одговорност.

Питање је, у чему ће лежати гаранција за тога управитеља? *У њему самом.*

О његовој амбицији и пажњи његовој на властиту репутацију.

Јер ако он не постигне материјални и морални успех, он је свршио, дочим др. Трифковић, др. Радић и т. д. остају и добри и угледни лаичници, педагози и т. д., ако се и покаже да су рђави управитељи позоришни.

Овај би управитељ морао бити и потпуно независтан од месног позоришног одбора у погледу установљења репертоара. Јер част члановима месних позоришних одбора, али су они приступачни мољакању појединих глумаца, да се овај или онај комад даје, у коме они држе да имају добре улоге и т. д.

Има једна главна дужност, коју би требали чланови позоришног одбора да практично врше а не врше је, а та је новчано снажити позоришни фонд.

За време бављења позоришне дружине у Вуковару су била три члана позоришног одбора из Н. Сада, и да су се заузели могли су уписати бар петнаест чланова у друштво српског народног позоришта, а то би било 3000 круна. Ако нам се пребаци што ми то сами Вуковарци не урадимо, одговарам, јер се знамо, и један другог лако одбијемо, а они да кажу да су били ради тога из Новога Сада дошли, не би могли лако одбити.

Њих вежу јаке личне везе са владиним посланицима на оба сабора, па што не употребе те везе да ти посланици израде нашем позоришту

Савеза са Тројним Споразумом напустити Тројни Савез и прећи Тројном Споразуму. Шта више он мисли, да је Италија то већ тајно и учинила пре рата са Турском за Триполитанију. По његовом не да се ни замислати, да би Тројни Споразум, који је много јачи ратном флотом од Тројног Савеза, ћутке узео на знање окупацију Триполитаније, па и анектирање реченог поседа. Да је Италија у потајном савезу са Тројним Споразумом сведочи и та околност, да је за талијанско-турски рат знао Тројни Споразум као несавезник, а није знала Аустроугарска као савезник. Сетимо се само, да услед тога мало што није дошло до рата између савезне Италије и Аустроугарске и плана шефа генералштаба Хецендорф-Конрада и данашњег престолонаследника Фрање Фердинанда, који су по сваку цену хтели напасти Италију са њеног североисточног фронта. Потврђује овај факат и аустроугарско неповерење према Италији, јер се позитивно може доказати да се Аустроугарска јако оружа и утврђује против Италије.

Само ови докази, па би били довољни да човек буде на чисто са будућом ситуацијом. Ну, има и других околности и јаких разлога, који исто доказују и правдају држање Италије. Италија је узано полуострво. Талијанске највеће и најмодерније вароши, у којима су уложене милијарде у разна индустријска подузећа, леже на самој морској обали и тиме су изложене опасности од флоте Тројног Споразума, која је много јача од флоте Тројног Савеза. Шта више, с обзиром на ту околност, Италија не би могла спровести чак ни мобилизацију. Нарочито када се узме у обзир антипатија талијанског народа према Аустроугарској. Исто се тако не сме изгубити из вида и та околност, да се интерес Италије нигде не коси са интересима сила Тројног Споразума, а са интересом Аустроугарске и сувише.

Важно је знати и то, да Италија врло добро зна да је тежња Германаца да пресече Европу са Источног Мора до Средиземног Мора и да су се Германи, осујећени освајањем Солуна, окомили сад на Тријест да га задрже стално. А то исто значи, и само је сувоземни пут замењен воденим путем. Италији не иде ово у рачун и за њу је ова германска намера животно питање.

У прилог савеза Италије са Аустроугарском говори једино уговор. Не сме се губити из вида, да уговор само дотле има важности, док се уговорне стране слажу и не развићу у интересима. Ко нам јамчи да се обе уговорне стране неће развићи у последњем моменту и од пријатеља постати непријатељем? Ово ће безусловно наступити у последњем моменту. Германи ће викати да је Италија перфидна, а у ствари она то неће бити, јер је интерес у политици пречи од све.

Италија од Тројног Савеза нема да добије ништа, а од Тројног Споразума много.

То се не сме изгубити из вида.

Н. М—ћ.

Политички записи.

„Пешти Напло“ доноси чланак о нашој народноцрквеној автономији, у којем тврди, да угарска влада и синод раде споразумно против српског народа. Архијерејски синод сазват је за 5. (18.) мај о. г., да изради предлог, како да се реши ово питање. Писац тога чланка тврди, да је влада вољна да успостави српску народну црквену автономију, ако сабор прихвати синодални штатут. Он чак и то хоће да зна, да су самосталци изјавили своју готовост, да у сабору прихвате синодални штатут, ако им Тиса даде владу у Загребу, али Тиса је то одбио, јер Куен није никако хтео на то да пристане! Говори се, да самосталци зато траже већину у сабору, да би могли и против воље радикала да изгласају синодални штатут!

*

„Србобран“ одговарајући „Бранику“ признаје, да је био за слогу српских странака у Угарској, али то је тако замишљао, да се све странке стопе у једну странку, јер ће иначе првом приликом настати раздор. Господа око „Србобрана“ нису за споразуман рад странака (кооперацију), него за стапање (фузију), јер радикална странка под кооперацијом и слогом увек мисли хегемонију (превласт) радикалне странке над осталим странкама и на рехабилитацију... На фузију радикална странка неће да пристане, јер по мишљењу господе око „Србобрана“ радикална је интелигенција инфериорна (мање вредна), па би се изгубила у новој уједињеној странци, у којој радикалски број не би више играо ону улогу, коју може да игра у кооперацији или слози, *него би се сасвим подвргла новом водству*.

Све то стоји у 91. броју „Србобрана“. Ми смо мислили, да самосталци траже фузију у интересу народне ствари, а сад „Србобран“ признаје, да је та фузија потребна само тога ради, да нестане радикалне странке и да се њена интелигенција подвргне новом водству (господе око „Србобрана“). Све се своди на борбу против радикала, а „Србобран“ се не устручава, да дрско увреди интелигенцију наше странке називајући је инфериорном — мање вредном! На тај начин ето „Србобран“ помаже ствар народне слоге. Ми преко тога прелазимо на дневни ред с презрењем, а време ће показати, да је инфериоран био онај уображени господин, који је ово написао у „Србобрану“. Он устаје и леже са уображењем да је неки вођа и да се сви Срби морају подвргнути његовом водству! Али сметају му радикали, па би хтео да их утопи у нову странку и поведе! Бар је искрено признао своју праву намеру.

Догађаји на Балкану.

Грађанске и војничке власти у Србији.

Српска влада је издала наредбу, да приликом државних свечаности првенство припада грађанским властима, као представницима државе. Противници владини хтели су ту прилику да искористе, те да изазову сукоб између владе и официрског кора, приказују ту наредбу као нападај на достојанство официрског кора. Међу официрима, нарочито онима у новим крајевима, заиста се нашла неколицина, која је незадовољна том владином наредбом, а то је још више дало подстрека противницима данашње радикалне владе. Међутим влада се није дала омести у свом правилном поступку, него је ту ствар дала изнети пред народну скупштину, која ће тако имати прилике, да потврди владин поступак, те — ако буде потребно — и законом уреди то питање. Влади није било ни на крај памети да вређа и запоставља официрски кор, који је стекао неувелих заслуга по отаџбину у недавним ратовима, него је оном наредбом хтела да стане на пут зађевицама и споровима између грађанских и војничких власти, до којих је већ и долазило у неким местима нових крајева. У осталом у свима модерним државама признато је потпуно првенство грађанским властима. Треба разликовати војску од милитаризма. Војска је потребна државна установа и као такова је потчињена средишној државној управи, а милитаризам хоће да је држава у држави, односно да и ову потчини себи. С тога су све демократе противне милитаризму. Српска народна скупштина ће без сумње усвојити оправдано становиште Пашићеве владе, а уједно ће и осујетити план противницима јој, да изазову сукоб између војске и владе.

Парламентарна истрага у Бугарској.

У бугарском собрању је отпочела расправа о предлогу, да се спроведе парламентарна истрага у ствари ратних догађаја. Први је говорио бивши министар председник Малинов, који је одао признање бугарском народу, што после несреће, која је задесила Бугарску, није дигао револуцију, увиђајући да револуција не би изгубљено повратила, али би Бугарску сурвала у пропаст. Малинов је тражио, да се на основу званичних списа истрази подвргну сви догађаји почевши од времена, када су чињене предспреме за рат, па све до склапања букурешког и цариградског уговора о миру. Истрази не сме бити сврха само уништење које политичке странке. У своме говору је Малинов нарочито нагласио, да нису криви они, који су створили балкански савез, него они, који су га разорили. После Малинова је говорио Турчин Едем Рухи, који се такође изјавио за истрагу и тужио се, да су приликом првог рата (против Турске) почињена многа насиља над Помацима, а Гешовљева влада их није узела у заштиту.

Епирско питање.

Преговори, што их по молби албанске владе води међународна контролна комисија са заступницима епирске привремене владе, теку повољно и има изгледа, да ће доћи до споразума, јер албанска влада у свему попушта. Из Атине јављају, да епирска автономна влада у главном тражи, да Епир добије пуну автономију; да се и Горица придода автономном Епиру и да Епир има посебну заставу: албанску са крстом. У појединостима епирска влада тражи, да на челу Епиру стоји гувернер православне вере и родом Епирац; да се образује епирска жандармерија; да председници судовима буду православне вере; да настава на грчком језику буде обавезна; да Епирци не морају служити у албанској војсци и да Санти Каранти и Химера буду слободни градови. Чује се, да су албански кнез и албанска влада пристали, да Епирцима признају слободу школства и вероисповести и општинску автономију. Пристају и на то, да се Епирци приме у жандармерију и да на челу Епиру стоји гувернер хришћанин. Противни су пак, да епирски гувернер мора бити православне вере и Епирац, да Епир добије свој земаљски сабор и да жандармеријом командују епирски официри. Али сви су изгледи, да ће пристати и на то.

Нов заплет у Албанији.

Из Драча је стигао глас, да је Есад паша иступио из албанске владе. Учинио је пак то зато, што ни кнез Вид ни албанска влада нису усвојили његов план о угушивању епирског устанка. О његовој оставци ће кнез одлучити ових дана. Тако ће по свој прилици сад избити нови заплети у Албанији, јер ће Есад паша покушавати изван владе, а оствари своју политику.

Турско изасланство у Ливадији.

Петроградски лист „Рјеч“ дознаје из Цариграда, да изасланство турског султана зато долази у Ливадију руском цару, да спречи, да се Румунија меша у питање егејских острва. Турска влада хоће да спро-

---

субвенцију, попуст код путовања за особље и ствари и т. д.

Завршавам тиме: задржати оперету, поставити управитеља, а позоришном одбору нека је главно старање да изради субвенције, уписује чланове и јача позоришни фонд.

На крају само неко лико речи о бављењу позоришне дружине у Вуковару.

И драмско и оперетно особље је добро, и постигло је овде потпун морални и добар материјални успех.

Не српска него страна позоришна публика је једногласно рекла да су боља од Осечана, који су нас последњих година похађали.

Хоћу да истакнем још једну лепу страну позоришне дружине, а то је примеран и честит њихов приватни живот, те је све то учинило да су остали код нас Вуковараца најбољи утисак и ми се радујемо да за две године опет у нашој средини поздравимо и драму и оперету.

Др. Светислав Новак.

Књижевни преглед.

Стари мотиви. *Песме Мирјуна М. Павићевића. Књига III. Цетиње, 1914. Издање књижарнице А. Рајновића. Цијена 50 потура.*

Мирјун М. Павићевић је најплоднији песник у данашњој Црној Гори. Он је већ издао десет збирака својих песама, од којих су неке изашле и у „Застави“. У овој збирци су песме црногорским херојима: владици Раду, Петру Стеванову, Петку и Стојану Ковачевићима, Пеку Павловићу, Јолу Пилетићу. Драгу Обренову, Миљану Вукову, Новици Церовићу, војводи Мату Радовићу, Новаку Рамову и Шутану Шоћу.

Песник слави њихово јунаштво и борбу за српске идеале на Балкану. Стихови су лаки и пријатни за читање. Из сваког реда провејава пламено родољубље, које подстиче на јуначка дела

Стога најтопливе препоручујемо ову збирку песама, која приказује један део црногорске славне прошлости.

веде, да се питање о острвима Митилени и Хијосу реши непосредним преговорима између Турске и Грчке.

Победа Срба радикала и пад Срба подрепаша.

На пројутарје Ђурђева дана обављен је у *Жабљу* избор трећине црквених скупштинара. Било је две штампане листе и то на једној, радикалској, 30, а на другој, подрепашкој, 40 кандидата. Зашто су подрепаши дали штампати 40 кандидата, то наравно ми не знамо, али пошто код њих ништа не иде без обмане и преваре, то је сигурно, да су и овде тиме хтели само завести и задобити више бирача за себе, кад су у својој листи штампали 10 кандидата више него што их требају.

Сам избор пак текао је овако:

У 8 сати пре подне заказан је био избор, а у 7 и по сати пред избор дао је лечник прилепити црвену цедуљу на стану срп. вероисп. учитеља, што је био знак, да у кући има заразне болести, те да је улазак у ту кућу забрањен. И народ тиме збуњен стојао је у редовима од цркве до учитељског стана, који је у непосредном суседству са српском црквом. Учитељски стан пак од школске зграде, где се имао избор одржати, одељен је само заједничком капијом и вратима од дворишта, али обе зграде имају једно исто двориште. Међу тим један од бирача оде до лечника, који је дао црвену цедуљу на учитељском стану прилепити и запита, да ли се сме одржати избор у школској згради, кад је на учитељском стану црвена цедуља, која обележава заразну болест? Лечник је одговорио, да се сме, јер мада је једно двориште за школу и стан учитељски, обе су зграде једна од друге одељене. И тако сав народ оде у школско двориште, осим старога Сарајлића и неког Живана Бајића са још неколицином бирача, који остадоше на улици, а Сарајлић је изјавио, да он неће да иде на избор тамо, где има заразне болести. Међутим није се он бојао заразе, него искупљених радикала, као и Сима Француз, само са том разликом, што је Сима Француз, кад је прошао кроз редове искупљених бирача и видео, да су скоро сами радикали, а он је, као мудар човек, ћутећи вратио се натраг својој кући, и ако, као председник два новчана завода далеко више уплива има на бираче, него и стари Сарајлић и Живан Бајић. Но није дуго потрајало, а Сарајлић се предомислио. Кад је видео да скоро никог нема од бирача на сокаку, до само њих десетак људи, то он са њима уђе у двориште, а после и у школу, где ће се избор обавити. Ту је ставио питање: зашто од подрепашке странке није нико одређен за писаре за неписмене? Одговорено му је, да црквени одбор руководи са избором, па наравно бира и писаре за неписмене бираче. Но Сарајлија је хтео само да забашури немаштину своју, јер да је и хтео кога црквени одбор од њихове странке бирати — Живана Бајића не би могли изабрати за писара, јер човек не зна писати, а и Сарајлић мора признати, да и он сам не би био згодан за то место, ма да писати зна. Других пак не да није било згодних за писаре неписменима, него осим њих бар 10 бирача ниси могао више ни набројати, а и тима треба други да пишу. Сарајлић је за тим рекао, да прикрије голотињу своју, да ће противу таког избора протестовати, само да се нешто каже, и изиђе напоље.

Резултат пак самог избора, који је у потпуном миру обављен, овакви је био: *Подрепашка листа бројала је само један глас, свих осталих 175 гласова добили су радикали.*

Тако је дакле прошао избор једне трећине црквених скупштинара код нас, ма да је општински бележник заповедио целом зависном особљу у општинској кући, да нико не сме гласати на радикале. И нису гласали. Па опет, како сјајно победише радикали! Томе бележнику чинила је општина много, а он сада шта ради? Записници у општ. већу се не читају, ма да се стотинама хиљада круна годишње троши из благајнице. И то читање баш под њиме да престане онда, када се ради скупарине немилице повишавала плата свима од бележника до плајаша, а све под тим изговором, *што се не плаћа општинска дацијa.* Но сви и кад би хтели читати, сада то не би могло бити, пошто се више не састављају записници и на српском језику, као што то одређује зак. чл. 44 §. 20. од г. 1868. А читање записника у седницама то је услов, без којега ни један парламенат, ни једно морално друштво постојати не може. Међу тим доћи ће време, па ће се и другима отворити очи као и другим српским народним странкама, које се у невољи здружише ради укинуте народно-црквене автономије — што је наравна последица и срамног пада наших подрепаша, јер их сада и њихови највернији оставише, *али на жалост тек онда, када су својом главом о зид ударили.*

Тако дакле прођоше наши подрепаши.

Али знате, шта су сад намислиле вође њихове, који остадоше без војске? Веле, хоће и они, да су сад јустовци и то још већи, него сам Јуст што је! То хоће за то сад да учине, што желе тиме, да покажу, да ће у будуће и они у програму своме захтевати: опште, једнако, бирачко право, но без тајна гласања, јер то „буни“ само бираче, пошто морају да мисле, кога ће бирати. И тако бирачко право желе не само на политичком, него и на просветном, па и на нашем народно-црквеном автономном пољу. Нарочито на црквено автономном пољу мора бити проширено у толикој мери: да и они, који не припадају нашој вери, могу гласати н. пр. при избору црквених скупштинара, да друкче не могу доћи до већине, кад сами православни Орби бирају — дакле не могу ни бити од користи садањој мунговској влади, која је народно црквену автономију нашу укинула. Е па живели наши нови „јустовци“!

Вести из места и са стране.

Најстарија српска глумица.

Од Милице Биберовићке, назване Сеша, рођене сестре пок. Фотије Ж. Иличића, примили смо из Штипа (округ брегалнички) ово писмо: Ја сам најстарија српска глумица. Почела сам да глумим 1856. године. Од 1856. до 1913. нисам силазила са позорнице, него сам са својим братом, а после са његовим сином и ћерком вршила свети задатак, на који сам се као младо девојче била завештала. Пропутовала сам од Тимока до Јадрана, од Мориша до Мораче и од Мораве до Босне и Неретве. Посећивала сам најзабаченије крајеве Лике, Босне, Далмације и Србије. Сад сам остарила, па не могу вршити свети задатак, који сам вршила 57 год. Моја је топла жеља, да на *Косову*, о коме сам толико певала и сневала, умрем у малој кућици, срећна и задовољна, да на њему оставим своје кости. Зато молим певачка и соколска друштва, читаонице и женска добротворна друштва, позоришта, моје земљаке Банаћане и Бачване, као и све великодушне Орбе из свих крајева, да потпомогну просветну раденицу, која је 57 година вршила свој тешки задатак, а пензије нема, јер је била српска глумица у друштвима, која су путовала по Српству.

Сентмартонци у борби против комесаријата.

Пишу нам из Српског Сентмартона у Банату: Како о Ускрсу, тако и о Ђурђеву дну народ је био на молитви у старој цркви. И они, који су славили своје крсно име, ту су принели своју жртву. Цртице из живота св. Ђурђа приказао нам је млади Србин Ђока Мирјанић. Сентмартонци не примају свећеника зато, што је у комесаријатској служби, па са својима појцима сами се моле Богу у старој цркви, код које је подигнут споменик Доситејевој матери, Круни. Стара црква била је дупком пуна. Сентмартонци су одлучили да истрају у борби за автономију.

Са ђурђевске беседе у Вршцу.

Пишу нам из Вршца, да је ђурђевска беседа вршачког српског црквеног певачког друштва била врло добро посећена. Дилетанти и дилетанткиње су приказали Нушићевог „Народног посланика“. Комад је доста тежак, а нарочито је тешко верно приказати карактер Србијанца за време избора. Поред све умешности и труда г. Душана Младеновића и осталих приказивача и приказивачица комад није могао онако успети, како се желело. Дилетанти и дилетанткиње су добро играли своје улоге, иако је вршачки нагласак сметао да се испољи србијански говор. Г. Душан Младеновић у улози Јеврема Прокића и гђца К. Филиповићева у улози Јевремове жене Павке — били су врло добри. Осим њих врло су добро играли: г. М. В. Петровић у улози адвоката Ивковића, затим др. Св. Јовановић као Орета, К. Стојановић, гђца С. Маринковићева и т. д. Наши дилетанти и дилетанткиње треба да истрају, па ће успех одсада бити и бољи.

Читуља.

У Силбашу преминуо је ових дана Вилијам Себерини, тамошњи словачки лутерански парох, у 65 години живота свог. Његову смрт оплакују удовица и шесторо деце. Покојник је био добар Словак и савестан свештеник. Сахрањен је прекјуче после подне уз многобројно учешће народа. Ожалошћенима желимо утехе, а покојнику лака била земља и вјечнаја памјат! — У Тисахиђошу преминула је мати дра Тихомира Остојића, секретара Матице Српске, Савета удова Остојићка, у 75. години живота свог. Лака јој била земља и вјечнаја памјат!

Строга осуда.

Др. Љубомир Апић написао је у овдашњем „Бранику“ јесенас неколико чланака о себи у Нову Србију. Државни одветник оптужио га је због подстрекавања на исељавање. Јуче је пред судбеним столом у Новоме Саду била главна расправа у тој ствари. После одбране дра Радивоја Стратимировића, овдашњег адвоката, осуђен је др. Љ. Апић на шест месеци затвора и 1000 круна глобе. Оптужени је апелирао против ове строге пресуде.

Џамоња и моћни Срби.

У босанском сабору говорио је др. Ђ. Лазаревић о слози Срба и Хрвата, а муслиманским посланицима добацио, да не заступају народ него бегове. Др. Мустајбег Мутевелић довикнуо је говорнику: Ја сам Хрват и ми смо муслимани сви Хрвати, па Хрвати морају с нама држати! Неки муслимански посланици пребацили су посланику Џамоњи, Хрвату, што држи са Србима, а он им је довикнуо: Ја се поносим, што држим са моћним Србима!

Изгорело двоје деце.

У селу Негославцима, крај Вуковара догодио се страшан чин родитељске немарности. Петогодишњи син Лаза, сеоског чордаша Мил. Стојновића, играо се у дворишту са својим вршњаком и суседом, 5 годишњим Гавром Стојновићем. Наједном се дечаци дочепаше жигица и одоше у неки стари свињац, трском покривен, а напуњен сламом. Закључаше врата од свињца и запале сламу. Ватра се брзо раширила и наједном бејаше сав свињац у пламену, па је заједно са децом изгорео. Отац покојног Лазе купио је по селу заслужбину за чување марве, дочим му је мати лежала у грозници. Гаврин опет отац умро је у Америци, мати му се у село удала, а он би предан својој баби Ленки Стојновић, која је у то доба чувала гуске на ледини, на отхрањивање. Судбено-лечничко поверенство прегледало је лешине унесрећених дечака и дала их покопати.

Време.

По извештају будимпештанске метеоролошке станице очекује се хладно време и на много места киша.

Привредни гласник.

Са новчане пијаце и берзе.

На берзи у Лондону рђаво је расположење, због мексиканских догађаја, јер је енглески капитал јако ангажован у Мексику. Пошто се на лондонској пијаци осећа оскудица у новцу, није искључено, да ће Енглеска Банка повисити каматну стопу са 3 на $3^1/_2$ процента. Енглеска Банка принуђена је да повиси каматну стопу, да би спречила извоз злата из Енглеске. На свима новчаним пијацама је новац поскупио и каматна стопа скаче. Аустријска поштанска штедионица повисиће камату на улоге са $3^1/_2$ на 4 процента. У том случају добиће нових улога, а тај новац употребиће за куповање државних папира, да би им скочила цена. На тај начин мисли аустријска влада да добије посредно нов зајам.

Са житне пијаце.

У априлу о. г. довезено је у Угарску 156 906 центи пшенице и то: из Аустрије 4444 центи, из Босне 2958 центи, *из Немачке 15.103 центе*, из Румуније 130.324 центи, из Србије 1 цента, а из Северне Америке 4076 центи. Угарска дакле мора да увози пшеницу из других земаља, јер нема доста, а због тога је скочила цена пшеници и брашну. — Аустријска влада објавила је извештај о стању усева. Раж је страдала од мразова и хладних ветрова. Јечам и овас стоје боље него јесењи усеви, али се не развијају повољно. Сејање кукуруза напредује. Кромпир је на време посејан, исто тако и шећерна репа. Хмељ је добро понео.

Безуспешна лицитација.

Општина Врбовско у Хрватској расписала је јавну лицитацију за продају 40.000 куб. метара букова и оморикового дрвета. Извична цена била је 500.000 круна. Лицитација је остала безуспешна, јер није стигла ниједна понуда.

Брзојави „Застави“.

Стигли 30 априла.

Угарска делегација.

Будимпешта. У јучерањој седници угарске делегације говорио је председник независњачке странке, *гроф Михаило Карољи.* Извештај министра Берхтолда га није задовољио. Министар је нагласио, да није избио никакав нов моменат који додирује нашу спољну политику, а опет сматра да је потребно даље наоружавање. Берхтолдова политика користила је само Немачкој. Балканске државе су услед Берхтолдове политике противници нам. Према Русији водимо изазивачку политику. Одемо ли у Париз, да утремо пута економском зближењу, Тиса је први који ће нас напасти отровним стрелама. Осуђује и политику министарства спољних послова у питању оријенталских железница. — Гроф Јосиф *Мајлат* је присталица Тројног Савеза, али тражи, да нам министар осигура веће економске пробитке, јер некоји поступци Немачке опасни су по нашу земљорадњу. Протестовао је против мешања аустријских делегата у угарске ствари. Иначе одобрава Берхтолдову поли-

тику. — Затим је говорио министар *Берхтолд*. Изложио је, какав је положај на Балкану. Гледе егејских острва постигнут је споразум. Грчка ће задржати сва заузета острва, осим Имброса, Тенедоса и Кастелорица. Али их не сме утврђивати. Грчка је већ пристала на ту одлуку, а сада велике силе настојавају, да пристане на њу и Турска. Аустроугарска и Италија теже, да се одржи Азијска Турска. Бечка влада тражи економске добити у Предњој Азији. — После министра Берхтолда говорили су још министар-председник Тиса, Берзевици, известилац Фрања Нађ и Бела Раковски. Затим је извештај извештачев и предрачун министарства спољних послова, како у опће тако и у појединостима, усвојен и Берхтолду изречено поверење.

Краљева болест.

Беч. У краљевој болести нема промене. Искашљивање обилније него досад. Краљ се добро осећа. Јуче је на малој галерији провео читав сат.

Из српске народне скупштине.

Београд. Пашић одговорио на интерпелацију у ствари спора између војничких и грађанских власти због првенства. Интерпеланти су се задовољили са одговором и одобрили владин поступак, јер грађанским властима припада првенство. Социјалиста Лапчевић напао краља и престолонаследника, који помоћу војске хоће народу да наметну своју вољу. Напредњак Маринковић захтевао да влада одступи, јер је слаба да сузбије официрске прохтеве. Министар Стојан Протић рекао, да су читав спор изазвали неки официри, који неће да признаду првенство грађанској власти. Због тога је пензионисан генерал Дамјан Поповић.

Грчка и Албанија.

Париз. „Тан“ доноси разговор свога дописника са грчким краљем, који је изјавио, да између њега и Венизелоса не постоје размирице. Гледе острва Грчка се држи чврсто европске одлуке. Уступци албанске владе могу задовољити Епироте, па ће се на тај начин успоставити добри односаји између Грчке и Албаније.

Из руске думе.

Петроград. Државна дума усвојила је предрачун руског архијерејског синода.

Разне брзојавне вести.

Загреб. Бан Шкерлец био данас у Вараждину, где је свечано дочекан. Синоћ се вратио у Загреб.

Штрасбург. Француски листови јављају, да је цар Виљем био у опасности, да га прегази железнички воз, када се возио на свом аутомобилу.

Мексико. Усташи су потучени код Тампика.

Рим. Из Етне дижу се облаци од дима. Земљотреси се понављају. Становништво у највећем страху бежи.

Загреб. У Винковцима ухапшен архитекта Виктор Грос и његова два пријатеља због силовања девојчица.

Издавалац: Мита Клицин.
Одговорни уредник: Мита П. Алексијевић.

Трговина.

НОВИ САД, 30. априла 1914. године.

Пшеница прве каквоће нова 28 К 80 п.
Пшеница средња 27 К 80 п. до — К — п.
Пшеница лакша 25 К — п. до — К — п.
Наполица 18 К — п. до — К — п.
Јечам 14 К 80 п. до — К — п.
Зоб нова 14 К 40 п. до — К — п.
Кукуруз у зрну стари 13 К 60 п.
Кукуруз у клипу — К — п.
Пасуљ бели 18 К — п.
Пасуљ жути 18 К — п.
Пасуљ кулаш 17 К — п.
Горушица 10 К — п.
Лањик 25 К — п.

Све од 100 килограма.

Теоци 1 К 10 п.
Овци — К — по пару.
Јагњци — К 76 пот.
Маст 1 К 40 п. до К — п.
Сланина 1 К 40 п. до — К — п.
Сланина пушена 1 К 50 п. до — К — п.
Овчији угојени тешки 1 К 06 п.
Овчији средњи . . 1 К — п.
Овчији лаки . . . — К 96 п.

*

Са житне пијаце у Будимпешти.

У трговини са готовом робом биле су ове цене: пшеница потиска К 27·30—27·90, банатска К 26·85 до 27·50, бачка круна 27·05—27·70; раж круна 20·35—21·25; јечам за пићу К 15·40—16·—; зоб К 16·40—17·—, кукуруз К 14·55—14·80. У трговини на рок прављени су ови закључци: пшеница за за мај К 27·48; за октобар К 24·50; раж за октобар К 19·88; зоб за октобар К 16·58; кукуруз за мај К 14·72, за јули К 15·—; репица за август К 31·30—31·90.

ПОМОДНО МАНУФАКТУРНА И ГАЛАНТЕРИЈСКА ТРГОВИНА

МИЛОШЕВИЋА И МИЈАТОВИЋА

У ИРИГУ.

Потребује **два млађа помоћника**, који сем српског језика говоре немачки и мађарски. Првенство имају они, који су вешти аранжирању излога. Плата фикс. У радњу ступити могу одмах. 691 2—3

СВЕТСКА КУЋА

тражи ПУТНИКЕ за Србију, који владају српским и немачким језиком у говору и писму. Трговци имаду првенство. Понуде слати на поштански фах 31. — Београд. 679 3—3

Потребујем 1 млађег ПОМОЋНИКА

за моју мануфактурну и памучарску радњу, и то исти мора бити

добар продавац

и солидног владања. Цене строго утврђене. 644 4—5

ПАЈА КРЕЦУЛ

у Хомокош (Мраморку).

Пензионат за девојке у Бечу

ЈОАНОВИЋ,

школа за изображавање и предспрему за полагање државних испита. Приватна настава трговачких наука са учењем

француског и енглеског језика,

Брижљив надзор и нега, одличне референције. Официри и државни чиновници уживају попуст у ценама. Wien VIII. Pfeilgasse 5. Приступ Serehengasse. — Велики врт. Конфортан намештај. — Проспекти на захтев шаљу се бадава. 692 1—19

СПАС ЧОВЕЧЈЕГ ЖИВОТА!!!

Препоручујем сваком оном који болује од опасне болести **јехтике или запаљења плућа**, мој светски проналазак, који још нико до данаске пронашао није осим ја, до данас су хиљаду хиљада животом платили од те опасне болести, ал' пошто сам ја тај лек сам пронашао где је до данас сваком најбоље помогло, зато пак кога је год затекла та грозна болест, а нарочито код нашег света, ово је за њега спас. Зато нека се сваки на мене обрати, где ће одмах упутство од мене добити. Који га год буде поручио, тај ће одмах за 14 дана видети, да му је много лакше и да на боље иде.

Адреса: 621 5 10

W. Marinović

WIEN II. Obere-Donau 53. I/33.

Поштованој публици

Новога Сада и околине,

препоручујем своју

ТАПЕТАРСКУ РАДЊУ,

у којој се израђивају сви тапетарски послови, као: тапетирање соба, модерних дивана. Исто тако примам и израђујем по модерној фазони старе преоправке по врло солидној цени. У исти мах **препоручујем своје богато стовариште намештаја**, спаваћих соба, трапезарија и т. д. Молим да ме изволите посјетити и о солидној цени се уверити, која је солиднија него ма где. 454 6—15

С поштовањем

М. ХОРОШКО - НОВИ САД

у Трандафилкином Сиротишту.

Ракије и вина!!

Препоручујем у најбољој каквоћи чисте шљивовке ракије по: 48—54—60—68—76—82—1·20—1·30—1·40—1·60 пот. 1 литра; комовице ракије по: 40—44—46—48—52—56—60—68—1·00—1·10—1·20—1·30—1·50 пот. 1 литра. — Вршачка вина по: 36—38—40—44—46—48—52—60—66—68—70—80 пот. 1 литра у пошиљкама од 25 литара ракије или 50 литара вина на више у своја бурад, која дајем у зајам; под условом да ми се одмах врате. 1902 17—

Јован Видл — Вршац

Темишварски друм 14.

За своју шпецерајску мануфактурну и галантерије трговину потребујем - - - - - - - -

МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА,

који говори српски и мађарски и који у радњу ступити може одмах. Место је стално, кост и квартир у кући.

СЛАВКО ДРАЖИЋ — Ó Keresztur.

654 3—3

НОВО! **ФРАНЦУСКИ ЉУБИЧИЦЕ КРЕМ!** НОВО!

Само употребом Француске Љубичице Крема може се постићи лепо лице меко, чисто, бело као снег, за 2—3 дана добива се **најлепше лице** како младе, **тако и старије**. Утамањује бубуљице, пеге и сву другу нечистоту, на лицу, потпуно нешкодљив може се и на дану употребљавати јер се одмах упије и не сија се и није нужно пудер употребљавати. — Једини произвођач **Милан Ивачковић** Лекарница код Св. Јована Велика Кикинда (Nagykikinda). Цена је 1 тегли 1 круна ко поручи 6 тегли шаљем франко. Препродавцима дајем рабат велики. Ко се позива на овај лист, добива 1 комад љубичица сапун на поклон. **Но**арин за бојадисање косе и браде. За 10 минута бојадише црно или црномањасто које траје стално. Цена 3 круне. 462 37—

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.